

Subunitatea 1.3: Mediu și sustenabilitate

Obiective de învățare

- Explorarea obiectivului de neutralitate climatică al UE pentru 2050 și aprofundarea modului în care modelele de consum și de producție sustenabile pot reduce impactul activităților umane asupra mediului.
- Analizarea inițiativelor și acțiunilor politice, inclusiv a planului de acțiune al Comisiei Europene privind economia circulară, adoptat în martie 2020.
- Discutarea strategiilor propuse pentru a accelera tranziția către o economie circulară și a modului în care aceste strategii pot fi puse în aplicare la diferite niveluri, de la comunitățile locale la colaborări internaționale.

Definiție

Trecerea țărilor Uniunii Europene către o economie circulară este extrem de importantă din mai multe motive: va reduce presiunea asupra resurselor naturale, va promova o creștere economică sustenabilă și ocuparea forței de muncă și este crucială pentru atingerea obiectivului UE de neutralitate climatică până în 2050 și de reducere a pierderii biodiversității.

Este esențial să ne despărțim de modelul convențional "a lua, a fabrica, a utiliza și a arunca" și să adoptăm o abordare sustenabilă pentru a ne asigura că consumul de resurse rămâne în limite ecologice acceptabile. Într-o economie circulară, accentul se pune pe păstrarea valorii produselor, materialelor și resurselor cât mai mult timp posibil, minimizând în același timp generarea de deșeuri.

Actualul model economic liniar impune în permanență cerințe tot mai mari asupra resurselor naturale limitate. Prin adoptarea unor practici circulare în ceea ce privește consumul și utilizarea de către oameni, putem atenua în mod semnificativ efectele negative asupra mediului asociate activităților economice umane, inclusiv cele asupra biodiversității.

Pentru a accelera tranziția UE către o economie circulară, Comisia Europeană a introdus un nou plan de acțiune privind economia circulară în martie 2020.

Pentru a înțelege baza strategiei, este important să definim principalele caracteristici și valori pe care se bazează.

Mediu: cuprinde toate lucrurile vii și nevii care apar în mod natural, inclusiv interacțiunea dintre aceste elemente, substanțe și condiții în care există un organism sau o comunitate.

Sustenabilitate: se referă la satisfacerea nevoilor prezentului fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi. Aceasta implică echilibrarea cerințelor de mediu, sociale și economice pentru a asigura o existență mai echitabilă și mai sustenabilă pentru toate speciile, prezente și viitoare.

Amprenta de carbon: reprezintă emisiile totale de gaze cu efect de seră, în principal dioxid de carbon, produse direct sau indirect de către o persoană, organizație, eveniment sau obiect. De obicei, este exprimată în tone echivalente de dioxid de carbon (CO₂). Această măsură cuprinde toate emisiile de gaze cu efect de seră rezultate din diverse activități, inclusiv utilizarea energiei în locuințe, tipurile de transport, consumul de alimente și alte bunuri și servicii. Conceptul de amprentă de carbon este semnificativ pentru înțelegerea și abordarea schimbărilor climatice deoarece cuantifică impactul activităților umane asupra mediului în ceea ce privește cantitatea de gaze cu efect de seră produse. Prin calcularea și înțelegerea amprentei lor de carbon, persoanele și companiile pot identifica modalități de reducere a impactului lor asupra mediului, de exemplu prin adoptarea unor practici și tehnologii sustenabile.

Strategia de neutralitate climatică a Uniunii Europene pentru 2050

Uniunea Europeană s-a angajat să atingă un statut neutru din punct de vedere climatic până în 2050, ceea ce înseamnă atingerea unui echilibru fără emisii nete de gaze cu efect de seră. Acest angajament este un element central al "European Green Deal", reflectând devotamentul UE față de inițiativele globale privind clima din cadrul Acordului de la Paris.

Trecerea urgentă la o societate neutră din punct de vedere climatic este văzută ca o provocare imensă, dar și ca o șansă de a asigura un viitor mai bun. Se așteaptă ca fiecare sector al societății, inclusiv producerea de energie, operațiunile industriale, sistemele de transport, administrarea clădirilor și utilizarea terenurilor, să contribuie la această transformare.

Viziunea Comisiei Europene privind clima

În noiembrie 2018, Comisia Europeană și-a prezentat viziunea pentru o UE neutră din punct de vedere climatic. Planul include o analiză detaliată a schimbărilor necesare în toate sectoarele majore și propune căi de realizare a tranziției. Această viziune se aliniază la obiectivul Acordului de la Paris care presupune ca temperatura globală să nu crească cu mai mult de 2°C, urmărind chiar să mențină creșterea la 1,5°C. Pentru a consolida acest angajament, la 4 martie 2020 a fost propusă prima Lege europeană privind clima.

Strategia UE privind clima și angajamentele internaționale

Acordul de la Paris cere tuturor semnatarilor să prezinte strategiile lor de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră până la jumătatea secolului XXI. Parlamentul European a aprobat în mod oficial obiectivul de zero emisii nete de gaze cu efect de seră prin rezoluțiile sale privind schimbările climatice, în martie 2019, și privind "European Green Deal", în ianuarie 2020. De asemenea, Consiliul European a susținut obiectivul UE de a deveni neutră din punct de vedere climatic până în 2050 în decembrie 2019, în conformitate cu Acordul de la Paris. În martie 2020, UE și-a prezentat strategia sa cuprinzătoare pe termen lung în cadrul UNFCCC.

Politici specifice

Plastic

Uniunea Europeană abordează în mod activ problema poluării cu plastic și a deșeurilor marine prin promovarea unei schimbări către o economie sustenabilă și circulară a materialelor plastice. Materialele plastice joacă un rol crucial în economia noastră și în viața de zi cu zi, însă prezintă riscuri semnificative pentru mediu și sănătate.

Inițiativele UE se concentrează pe combaterea poluării cu plastic și a deșeurilor marine pentru a promova o economie circulară și eficientă din punct de vedere al utilizării resurselor din materiale plastice. Este vorba despre reglementări și obiective specifice pentru diverse sectoare, cum ar fi materialele plastice de unică folosință, ambalajele, micro-plasticele, și viitoare reglementări privind materialele plastice pe bază bio, biodegradabile și compostabile. Strategia UE privind materialele plastice, o componentă a planului de acțiune privind economia circulară, detaliază aceste acțiuni.

- Europa produce anual aproape 26 de milioane de tone de deșeuri de plastic.
- Aproximativ 80% din deșeurile marine sunt formate din plastic.
- 87% dintre europeni se declară îngrijorați de impactul produselor din plastic asupra mediului.

Politica UE privind materialele plastice urmărește:

- Revoluționarea conceperii, producției, utilizării și reciclării produselor din plastic în UE.
- Trecerea către o economie sustenabilă a materialelor plastice.
- Încurajarea unui consum și a unei producții de materiale plastice mai ecologice și mai sigure.
- Crearea de oportunități pentru inovare, îmbunătățirea competitivității și crearea de locuri de muncă.
- Stimularea schimbării și servirea drept model la nivel mondial.

Deșeuri și reciclare

Politica UE privind deșeurile și reciclarea pune accentul pe gestionarea ecologică a deșeurilor și pe maximizarea reutilizării materialelor secundare, care reprezintă aspecte esențiale ale strategiei sale de mediu.

Politica se concentrează pe consolidarea economiei circulare prin maximizarea extracției de resurse de înaltă calitate din deșeuri. Acest lucru se aliniază cu Green Deal-ul european, care urmărește creșterea economică prin trecerea la o economie modernă, eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor și competitivă. O parte a acestei schimbări implică revizuirea diferitelor legislații ale UE privind deșeurile.

În centrul abordării UE se află Directiva-cadru privind deșeurile, care reprezintă principala structură juridică pentru gestionarea deșeurilor. Aceasta acordă prioritate diverselor metode de gestionare a deșeurilor într-un sistem cunoscut sub numele de "ierarhia deșeurilor".

Diferitele tipuri de deșeuri necesită metode specifice de tratare. În consecință, UE a pus în aplicare numeroase legi pentru a aborda diferite categorii de deșeuri, pe lângă cadrul juridic general.

Statisticile cheie evidențiază faptul că un european mediu generează anual 5 tone de deșeuri, iar doar 38% din deșeurile din UE sunt reciclate. În unele țări din UE, peste 60% din deșeurile menajere ajung încă la gropile de gunoi.

Obiectivele politicii UE în domeniul deșeurilor includ:

- Protejarea mediului și a sănătății publice.
- Facilitarea tranziției UE către o economie circulară.

Politica stabilește obiective și criterii de referință pentru a îmbunătăți gestionarea deșeurilor, a încuraja inovațiile în materie de reciclare și a reduce folosirea gropilor de gunoi.

Produse sustenabile

La 30 martie 2022, Uniunea Europeană a demarat o strategie cuprinzătoare pentru a-și reînnoi abordarea privind sustenabilitatea produselor. Această inițiativă, o componentă-cheie a Dealului verde european și a Planului de acțiune privind economia circulară pentru 2020, semnalează o trecere decisivă de la modelul economic tradițional la o economie circulară, sustenabilă. Obiectivul este de a crea produse care să fie nu numai durabile și circulare, ci și eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor în cadrul UE.

Abordarea provocărilor actuale de mediu

UE se confruntă cu problemele presante pe care le ridică actualul model "a lua, a fabrica, a utiliza, a arunca". Acest model, deși prevalent, duce la epuizarea resurselor, la poluarea mediului, la pierderea biodiversității și la o dependență îngrijorătoare de resursele externe. Strategia UE este un răspuns direct la aceste provocări, având ca obiectiv revizuirea modului în care sunt fabricate și consumate produsele.

Situația economiei circulare și a sustenabilității

În ciuda creșterii treptate a utilizării circulare a materialelor, de la 8,2% în 2004 la 11,8% în 2019, cererea de materiale reciclate rămâne foarte scăzută. Acest lucru este evident dacă privim doar cele 9,5 % materiale prelucrate din surse reciclate între 2010 și 2018. UE recunoaște aceste lacune și depune eforturi pentru a le remedia.

Obiectivele UE pentru 2030

Până în 2030, UE are în vedere o transformare semnificativă a pieței sale. Obiectivul este ca o mare parte din produse să fie concepute cu gândul la sustenabilitate - asigurându-se că acestea sunt durabile, eficiente din punct de vedere energetic, reparabile și reciclabile, cu o preferință pentru materialele reciclate. Această viziune se extinde la crearea unui mediu concurențial echitabil la nivel

global, la oferirea de informații mai bune consumatorilor pentru a face alegeri prietenoase cu mediul și la sprijinirea companiilor în adoptarea unor practici sustenabile din punct de vedere ecologic.

Acțiuni de bază pentru dezvoltare sustenabilă

Abordarea UE are mai multe fațete, concentrându-se pe proiectarea de produse cu un impact redus asupra mediului, pe îmbunătățirea informațiilor privind sustenabilitatea pentru consumatori, pe prevenirea distrugerii bunurilor nevândute, pe promovarea modelelor de afaceri sustenabile și pe creșterea numărului de achiziții publice ecologice. Un aspect esențial al acestei strategii este propunerea de regulament privind Proiectarea Ecologică a Produselor Sustenabile (ESPR), care urmează să înlocuiască actuala Directivă Ecodesign. Acest regulament marchează un pas important în direcția atingerii obiectivelor de sustenabilitate ale UE.

Activitate practică: Analiza amprentei personale de carbon și planul de reducere a acesteia

Obiectiv: Înțelegerea impactului personal asupra mediului și elaborarea unui plan de reducere a acestuia.

Materiale:

- Calculator online al amprentei de carbon: Găsiți un instrument gratuit și fiabil.
- Fișă de lucru sau document digital: Pentru notarea constatărilor și a planului dvs.
- Acces la internet: Pentru a utiliza calculatorul și a face cercetări.

Timp: 1 oră.

Metodologie:

1. Începeți prin a citi definiția amprentei de carbon. Înțelegeți cum contribuie activitățile zilnice la impactul pe care-l aveți asupra mediului.
2. Calculați-vă amprenta de carbon (30 de minute): Utilizați calculatorul online pentru a introduce date precum consumul de energie, obiceiurile de călătorie, dieta și producția de deșeuri. Astfel veți obține o imagine clară a amprentei ecologice actuale a dvs.
<https://8billiontrees.com/carbon-offsets-credits/carbon-ecological-footprint-calculators/carbon-footprint-calculator-for-students//> sau <https://eplca.jrc.ec.europa.eu/ConsumerFootprint.html>).
3. Analizați rezultatele (15 minute): Analizați rezultatele calculatorului. Identificați care părți ale stilului dumneavoastră de viață contribuie cel mai mult la amprenta de carbon și gândiți-vă la modalități de a reduce. Concentrați-vă asupra domeniilor pe care le-ați identificat ca fiind cele care contribuie cel mai mult. Aceasta ar putea include schimbări în alimentație, în consumul de energie sau în obiceiurile de călătorie.
4. Creați-vă un plan personal de sustenabilitate (15 minute): Pe baza cercetărilor efectuate, elaborați un plan realist pentru a vă reduce amprenta de carbon. Stabiliți obiective specifice, acțiuni și un calendar pentru dumneavoastră.

Reflecții:

Reflecții asupra stilului dvs. de viață: Gândiți-vă la modul în care deciziile dvs. de zi cu zi au un impact asupra mediului.

Reflecții asupra impactului pe termen lung: Luați în considerare beneficiile mai largi ale acțiunilor dvs. asupra sustenabilității globale.

Gândiți-vă cum îi puteți inspira pe ceilalți: Cum pot acțiunile dvs. să încurajeze alte persoane din comunitate sau familie să fie mai prietenoase cu mediul?

Această activitate este concepută nu doar pentru a vă educa cu privire la impactul pe care-l aveți asupra mediului înconjurător, ci și pentru a vă da posibilitatea de a face schimbări semnificative în direcția unui stil de viață mai sustenabil.

Sugestii de materiale didactice

Platforma Europeană privind Evaluarea Ciclului de Viață (European Platform On Life Cycle Assessment, EPLCA) - este o bază de date a UE care răspunde nevoilor companiilor și politicilor în materie de producții și consum sustenabile. EPLCA sprijină dezvoltarea metodologică a evaluării ciclului de viață (LCA) pentru analiza lanțurilor de aprovizionare și gestionarea deșeurilor la sfârșitul ciclului de viață. EPLCA promovează LCA ca o evaluare de mediu integrată esențială în sprijinul procesului de elaborare a politicilor UE și al ambiției Green Deal, precum și al multor alte inițiative politice, cu referire specifică la Planul de Acțiune privind Economia Circulară, Farm2Fork, Strategia privind biodiversitatea, Strategia privind substanțele chimice și multe altele - <https://eplca.jrc.ec.europa.eu/index.html#menu1> .

